

Actieplan Versterking Lerarenopleidingen in de Geesteswetenschappen

Januari 2013

Disciplineoverleg Letteren en Geschiedenis (DLG)

Inleiding

De geesteswetenschappen spelen een fundamentele rol in onze samenleving. Zij zorgen voor de noodzakelijke reflectie op belangrijke en actuele maatschappelijke vraagstukken, zoals internationale politieke en religieuze conflicten, de ethische implicaties van technologische ontwikkelingen, processen van sociale en culturele in- en uitsluiting, veranderende media. Op hun eigen wijze dragen de geesteswetenschappen bij aan de duurzaamheid van de mogelijke oplossingen. Dit betekent dat het van groot maatschappelijk belang is dat de geesteswetenschappen een volwaardige rol blijven spelen in alle stadia van het Nederlandse onderwijs, dus ook in het middelbare onderwijs. Anderzijds is het voor de toekomst van de geesteswetenschappen van groot belang dat zij stevig verankerd zijn in dat onderwijs. Alleen dan zullen ook in de toekomst voldoende studenten kiezen voor opleiding binnen de geesteswetenschappen. Bij dit alles hebben meerdere partijen verantwoordelijkheden. Voor de universiteiten geldt dat zij onder meer de verantwoordelijkheid hebben te zorgen voor voldoende toestroom van eerstegraads bevoegde leraren naar het middelbaar onderwijs en voor de ontwikkeling van nieuwe onderwijsmethoden die passen bij de moderne tijd, kortom voor een hoogwaardige ontwikkeling van de didactiek van geesteswetenschappelijke vakken.

De decanen verenigd in het DLG erkennen dat zij hierin een belangrijke rol hebben te spelen. In de afgelopen jaren zijn er daarom al stappen gezet om het huidige lerarentekort in een aantal vakken tegen te gaan. Het is daarbij verheugend te zien dat de animo voor de opleiding van leraren, zowel van de kant van de studenten als van docenten, is toegenomen. Het succes van de educatieve minor is hier een duidelijk voorbeeld van. De lerarenopleiding is niet langer volledig gepositioneerd ná de afronding van de vakmaster, maar de educatieve minor is in de bachelor ingedaald, met als gevolg dat de opleiding tot leraar ook binnen de faculteiten veel zichtbaarder is geworden.

Desondanks kan er nog verdere winst geboekt worden door de banden tussen wetenschap, onderwijs en vakdidactiek verder te versterken. Hiertoe stelt het DLG een aantal maatregelen voor die enerzijds gericht zijn op het verder differentiëren en ontwikkelen van de academische lerarenopleiding (paragraaf 1), daarbij bijzondere aandacht te geven aan de schooltalen (paragraaf 2) en de zichtbaarheid van deze opleidingen nog verder te vergroten (paragraaf 3) en anderzijds te investeren in de ontwikkeling van de vakdidactiek via het programma DUDOC-Alfa (paragraaf 4) en het versterken van het vakdidactische onderzoek aan de Nederlandse universiteiten (paragraaf 5).

Hieronder worden deze initiatieven nader toegelicht.

1. Verdere differentiatie van de lerarenopleiding

Bij de opleiding van leraren voor het Voortgezet Onderwijs hebben we te maken met een groot aantal interacterende krachten. Voor een deel valt de beïnvloeding van deze krachten buiten de invloedssfeer van universitaire wereld, maar niet helemaal. Het DLG maakt van de gelegenheid gebruik om nog eens te wijzen op de weinig flexibele wijze waarop de opleiding tot eerstegraads leraar in de BaMa-structuur vorm heeft gekregen. Het DLG is van mening dat een verdere differentiatie van de trajecten om eerstegraads leraar te worden absoluut noodzakelijk is om ook in de toekomst voor alle schoolvakken voldoende academisch geschoolde leraren in Voortgezet Onderwijs te laten instromen.

Door de invoering van de educatieve minor is reeds een begin gemaakt met het inrichten van een meer gedifferentieerd aanbod van universitaire trajecten die leiden tot de eerstegraads lesbevoegde leraar oftewel de Leraar Voorbereidend Hoger Onderwijs (VHO). De huidige universitaire lerarenopleiding bestaat hierdoor in drie varianten:

- de educatieve minor tijdens de bacheloropleiding, leidend tot een bevoegdheid in de onderbouw;
- de eenjarige educatieve master volgend op een vakmaster, en
- in enkele universiteiten de tweejarige educatieve master, waarin vakopleiding en beroepsvoorbereiding zijn geïntegreerd.

Naast eerstegraads leraren voor de bovenbouw leidt de universiteit met andere woorden nu ook expliciet op voor een bevoegdheid in de onderbouw van het voortgezet onderwijs. Hierdoor wordt daadwerkelijk bijgedragen aan het terugdringen van het lerarentekort in het voortgezet onderwijs.

Toch blijven universiteiten tegen twee knelpunten aanlopen. In de eerste plaats vinden sommige studenten het hele traject van een eenjarige masteropleiding en een eenjarige lerarenopleiding vaak te lang. Een korter traject zou mogelijk tot een grotere instroom kunnen leiden. In de tweede plaats ervaren studenten die wel voor een eenjarige lerarenopleiding kiezen de academische gerichtheid van de opleiding als onvoldoende. Een versterking van de academische (vak)didactische component binnen de lerarenopleiding kan de aantrekkelijkheid van de opleiding vergroten en uiteindelijk ook een kwaliteitsimpuls leveren aan het voortgezet onderwijs.

Deze twee knelpunten leiden tot twee verschillende oplossingsrichtingen en dus tot een verder gedifferentieerd aanbod van universitaire trajecten die leiden tot leraar voorbereidend hoger onderwijs. Hierbij moet aan de volgende trajecten worden gedacht:

A. Het "WO-traject leraar Voorbereidend Hoger Onderwijs in de Geesteswetenschappen"

Het knelpunt van het als te lang ervaren traject van twee masteropleidingen dan wel een te lange masteropleiding van 120 EC kan op de volgende wijze worden opgelost. Studenten beschikken na een vakmaster reeds over voldoende academische vaardigheden en hoeven slechts geschoold te worden in het doorgeven van het academische denken aan bovenbouwleerlingen. Deze universitaire studenten hebben vaak wel belangstelling voor het leraarschap, maar zijn primair gemotiveerd door hun vakinhoudelijke achtergrond.

Voor deze doelgroep is het belangrijk een nieuw traject van 45 EC te ontwerpen, dat voorbereidt op de beroepspraktijk, maar niet leidt tot een tweede mastertitel. In dit “WO-traject leraar Voorbereidend Hoger Onderwijs in de Geesteswetenschappen” staat het verwerven van de pedagogische en (vak)didactische kennis en vaardigheden voor het eerstegraads leraarsberoep centraal. Indien een student al een educatieve minor heeft afgerond kan daardoor volstaan worden met een traject van 15 EC na een vakmaster, wat gelijk staat aan ongeveer drie maanden. Dit onderdeel van 15 EC stelt het omgaan met oudere leerlingen en de bovenbouwdidactiek centraal. Het verschil met de bestaande eenjarige masteropleiding zal eruit bestaan dat studenten geen onderwijsonderzoek op masterniveau zullen uitvoeren. De aantrekkelijkheid van een dergelijk kort traject voor studenten met een reeds afgeronde educatieve minor zal het aantal eerstegraads bevoegde leraren aanzienlijk kunnen vergroten. Studenten die het “WO-traject leraar VHO in de Geesteswetenschappen” met succes afronden, ontvangen een certificaat.

Een variant van het “WO-traject leraar Voorbereidend Hoger Onderwijs” kan bestaan uit het aanbieden van de Educatieve Minor na de bachelor voor zogeheten “spijtoptanten”, i.c. afgestudeerden met een bachelor maar zonder die minor, die dan niet meteen hoeven te kiezen voor een vakmaster en het volledige “WO-traject leraar Voorbereidend Hoger Onderwijs in de Geesteswetenschappen” (in totaal 105 EC) of de vakmaster plus de complete lerarenopleiding (in totaal 120 EC). Ook een educatieve minor voor deze “na-instroom” leidt (evenals het WO-traject leraar Voorbereidend Hoger Onderwijs) niet tot een diploma (succesvolle studenten ontvangen slechts een certificaat) en dient derhalve additioneel te worden gefinancierd.

B. Honourstraject educatieve master

Uit de evaluaties van de universitaire lerarenopleidingen blijkt dat een aantal studenten van de huidige eenjarige masteropleidingen aangeeft zich juist te willen onderscheiden van hun vakgenoten door extra verdieping. Zij missen de echte academische diepgang op het gebied van de (vak)didactiek en pedagogiek en hun onderzoek blijft door de geringe wetenschappelijke methodologische scholing beperkt. Na een educatieve minor (30 EC) kunnen studenten nu vrijstelling krijgen voor een aantal onderdelen van de lerarenopleiding. Voor deze studenten moet de mogelijkheid worden ontwikkeld om een landelijk aangeboden coherent verdiepend (vak)didactisch en onderwijskundig pakket van 30 EC te volgen in plaats van de huidige vrijstellingen. Hier kunnen ook colleges worden aangeboden verzorgd door vakinhoudelijke experts en vakdidactici gezamenlijk (‘wat kan je in de klas doen met recente wetenschappelijke inzichten’). Door zo’n aanbod ontstaat er een landelijk honourstraject buiten de lerarenopleiding van 30 EC. Afgestudeerden die dit landelijke honourstraject hebben gevolgd, vormen een kwaliteitsimpuls voor de scholen en het bestaan van het traject zal zeker de status van de lerarenopleidingen verhogen. Om dit effect nog verder te versterken zal de instroom in dit excellente traject worden beperkt door selectie.

Een variant van dit honourstraject kan bestaan uit het aanbieden van een buitenlandverblijf aan studenten die reeds de educatieve minor hebben afgerond in een land waarin de desbetreffende schooltaal wordt gesproken. Hierbij zullen dan cursussen moeten worden gevolgd aan een academische lerarenopleiding, bijvoorbeeld aan het Institute of Education van de University of Londen,¹ het Institut

1 http://www.ioe.ac.uk/study/masters/PMM9_ENG9IM.html

für Deutsche Philologie van de Ludwig-Maximilians-Universität München², de Université Sorbonne Nouvelle Paris 3³ of een andere geschikte buitenlandse instelling. Met deze instellingen moeten goede vaste afspraken worden gemaakt, terwijl er een tegemoetkoming moet zijn voor de reis- en verblijfskosten van de Nederlandse honoursstudenten.

C. Leraar Duaal Traject

Hoewel het volgen van duale trajecten in de MA nu reeds tot de mogelijkheden behoort, verdient het aanbeveling deze mogelijkheid nadrukkelijker onder de aandacht te brengen en een nieuwe impuls te geven. Dit kan door de introductie van de figuur van de “Leraar Duaal Traject” (LDT). Wie een voor een schoolvak relevante afgeronde BA-opleiding heeft en een - tijdens of na de BA-opleiding - afgeronde Educatieve Minor kan binnen dit duaal traject worden aangesteld aan VO-scholen. Deze LDT is voor 50% van de werktijd werkzaam in het voortgezet onderwijs en volgt in deeltijd aan de universiteit een speciale MA-opleiding van 60 EC die voornamelijk is opgebouwd uit modules van de reguliere vakmaster (en in het geval van de talen dus ook modules van MasterLanguage), aangevuld met modules gericht op vakdidactiek en bovenbouwdidactiek in een verhouding van 45 ec : 15 ec. Na twee jaar rondt de LDT de masteropleiding af en verkrijgt daarmee de eerstegraads lesbevoegdheid.

In de toekomst zal door deze maatregelen de universitaire lerarenopleiding bestaan in zeven varianten:

- de educatieve minor *tijdens* de bacheloropleiding, leidend tot een bevoegdheid in de onderbouw;
- de educatieve minor *na* de bacheloropleiding, leidend tot een bevoegdheid in de onderbouw;
- Het “WO-traject leraar Voorbereidend Hoger Onderwijs in de Geesteswetenschappen” van 45 EC voor studenten met een vakmaster (met 30 EC aan vrijstellingen indien de educatieve minor met succes is afgerond);
- Het tweejarige programma “Leraar Duaal Traject” (LDT) voor studenten met een afgeronde Educatieve Minor, waarin de functie van leraar wordt gecombineerd met een speciale MA-opleiding van 60 EC dat leidt tot de eerstegraads lesbevoegdheid;
- de eenjarige educatieve master volgend op een vakmaster (met 30 EC aan vrijstellingen indien de educatieve minor met succes is afgerond);
- (in enkele universiteiten) de tweejarige educatieve master, waarin vakopleiding en beroepsvoorbereiding zijn geïntegreerd (met 30 EC aan vrijstellingen indien de educatieve minor met succes is afgerond);
- de eenjarige educatieve master dan wel een tweejarige educatieve master met daarbinnen een landelijk aangeboden Honourstraject (voor degenen die de educatieve minor met succes hebben afgerond).

2 http://www.germanistik.uni-muenchen.de/studium_lehre/studiengaenge/lehramtmodularis/index.html

3 <http://www.univ-paris3.fr/master-1-br-didactique-du-francais-et-des-langues-16879.kjsp>

1.1. Begeleiding en nascholing

Binnen het kader van het VO-HO zijn er meer zaken van belang. Omdat de uitval onder beginnende leraren relatief hoog is, moet er apart aandacht komen voor de begeleiding van startende leraren. Dit moet gebeuren door de VO-school, de lerarenopleiding en de vakopleiding gezamenlijk. Het DLG wil hierin graag het voortouw nemen door samen met de ULO's landelijk per schoolvak scholingsdagen te organiseren voor beginnende leraren gericht op de vakdidactiek. Beginnende leraren kunnen op dergelijke scholingsdagen niet alleen hun kennis vergroten, maar ook contact onderhouden met collega's die zich in dezelfde fase van hun carrière bevinden en daardoor ervaringen uitwisselen. Voor het organiseren van deze scholingsdagen voor beginnende leraren wordt een budget in de begroting opgenomen.

Tevens verdient de nascholing van andere zittende leraren aandacht. Als voorbeeld kan dienen de nascholing van classici, zoals die landelijk (met hulp van OIKOS en door afzonderlijke universiteiten) plaatsvindt. Per schoolvak zou hiervoor een budget kunnen worden opgenomen van €5000 per schoolvak.

Ten slotte moet rekening gehouden worden met die leraren die in de toekomst via het hierboven omschreven "WO-traject leraar Voorbereidend Hoger Onderwijs" een functie hebben verworven. Deze leraren zullen wellicht op een later moment in hun carrière alsnog een MA-diploma willen behalen via een hoogwaardig traject van 15 EC. Een dergelijk traject moet uiteraard afgestemd worden op de behoeften van deze groep leraren.

2. Bijzondere aandacht voor de schooltalen

Binnen de geesteswetenschappen is toestroom van studenten voor de lerarenopleidingen in de schooltalen thans onvoldoende om de toekomstige lerarentekorten te kunnen opvangen. Vandaar dat het DLG pleit voor extra aandacht voor de lerarenopleiding binnen het kader van MasterLanguage. Het centrale doel van Masterlanguage is het voor de toekomst garanderen van een (kwalitatief hoogstaand en voor studenten aantrekkelijk) landelijk aanbod aan cursussen in de doeltaal over de doeltaal. Dit aanbod garandeert dat de studenten een goed startniveau hebben voor de lerarenopleiding. Aan MasterLanguage zullen echter ook studenten deelnemen die geen educatieve minor hebben afgerond, maar die wellicht toch zijn te interesseren voor een carrière als leraar VHO. Hiertoe wordt aanbod binnen Masterlanguage uitgebreid met een extra aanbod van colleges (als keuzeoptie) die verzorgd worden door vakinhoudelijke experts en vakdidactici gezamenlijk, of voor colleges 'talendidactiek' of 'literaturredidactiek'. Met de lerarenopleidingen zou overlegd moeten worden tot welke vrijstellingen in het lerarenopleidingengedeelte dit zou kunnen leiden. Te denken valt aan elk semester per taal 1 module van 10 ECTS. Kosten $6 \times 0.2 = 1.2 \text{ fte} = 113 \text{ k€}$.

2.1. Onderzoek naar de ingangseisen voor de eerstegraads lerarenopleiding

Tegen het licht van het veranderende onderwijslandschap in de geesteswetenschappen, de verminderde belangstelling voor traditionele talen- en culturenopleidingen en de toegenomen belangstelling voor breder BA-opleidingen wordt voorts aanbevolen dat ICL en DLG gezamenlijk de nu gebruikelijke

ingangseisen voor de eerstegraads lerarenopleiding (180 voor het vak relevante EC in Bachelor en Master, voor GLTC 200EC)⁴ kritisch bestuderen en nagaan hoe ze bijgesteld moeten en kunnen worden.

3. Vergroting van de zichtbaarheid

Uiteraard zal de Masterlanguage site aandacht besteden aan het feit dat Masterlanguage een goede voorbereiding is op het leraarschap (er kunnen bijvoorbeeld interviews met enthousiaste studenten die dit traject volgen worden opgenomen). Echter, mede omdat binnen de Geesteswetenschappen meer schoolvakken bestaan dan uitsluitend de schooltalen, is het te overwegen een landelijke website te creëren waarin het totaal van mogelijkheden om leraar VHO te worden, naar voren wordt gebracht : de educatieve minor, de reguliere MA-lerarenopleidingen, het WO-traject leraar Voorbereidend Hoger Onderwijs, de Leraar Duaal Traject, het honourstraject binnen de educatieve master en (in de toekomst) het 15 EC verdiepingsprogramma voor leraren die via het WO-traject leraar Voorbereidend Hoger Onderwijs een functie in het onderwijs hebben verworven (leidend tot een educatieve MA-diploma). Op deze website kunnen eventueel ook nascholingsactiviteiten en vacatures worden aangekondigd.

4. Investeren in de vakdidactiek

Vakdidactisch onderzoek in de Geesteswetenschappen is schaars. Dit komt o.a. doordat de vakdidactiek vaak volledig buiten de Geesteswetenschappen is komen te liggen. Ze is ondergebracht in universitaire lerarenopleidingen die vaak onderdeel uitmaken van een andere (sub)faculteit (bijvoorbeeld Pedagogiek en Onderwijskunde). In sommige instellingen kennen de vakdidactici hun collega's uit de geesteswetenschappelijke faculteit nauwelijks of niet, en van structurele samenwerking is zelden sprake. Dit communicatieprobleem komt overigens van beide kanten.

Hiermee wil niet gezegd zijn dat deze vakdidactici geen nuttig werk doen of zinvol onderzoek verrichten, maar vakdidactici hebben weinig onderzoekstijd. Daarbij komt dat de discussie inzake de 'valorisatie' van wetenschappelijke kennis opnieuw de aandacht op vakdidactiek heeft gevestigd. Het is immers óók de verantwoordelijkheid van de universiteiten om aandacht te besteden aan de leermiddelen voor de middelbare scholen en aan de daar gehanteerde curricula. In nauw overleg met de leraren in het veld moet de evaluatie van deze leermiddelen ter hand worden genomen.

Ook hier moeten de krachten worden gebundeld. Het aantal vakdidactici per discipline (letterkunde, geschiedenis, moedertaalonderwijs, etc.) is zo gering, dat landelijke en discipline-gebonden vakdidactische netwerken een vereiste zijn om tot een landelijk gedragen concretisering van dit actieplan te komen. Investerings in de geesteswetenschappelijke vakdidactiek hebben namelijk alleen maar zin, wanneer op landelijke schaal afstemming plaatsvindt.

4 http://icl.socsci.uva.nl/docs/ICL_Vakinhoudelijk_masterniveau.pdf

4.1. *Stuurgroep Vakdidactiek Geesteswetenschappen*

Om de landelijke afstemming te garanderen stelt het DLG voor om een *Stuurgroep Vakdidactiek Geesteswetenschappen* in te stellen. In deze Stuurgroep die opereert onder de directe verantwoordelijkheid van het DLG – en die ook in nauw contact staat met het ICL – zijn zowel vakdidactici als facultaire medewerkers vertegenwoordigd. Ook een directe vertegenwoordiging van het DLG ligt voor de hand.

De Stuurgroep organiseert op korte termijn een aantal discipline-gebonden bijeenkomsten, om na te gaan welke ideeën, verwachtingen en wensen er leven op het terrein van de vakdidactiek van de geesteswetenschappen. Bij dit overleg worden nadrukkelijk ook leraren en/of hun vertegenwoordigers betrokken.

De Stuurgroep ontwikkelt en geeft leiding aan een programma, “DUDOC-Alfa”, dat tot doel heeft leraren in het voortgezet onderwijs (en mogelijk ook universitaire lerarenopleiders) te laten promoveren in de vakdidactiek of op een onderwerp waarbij er een duidelijk relatie wordt gelegd met de onderwijspraktijk op de middelbare school.

Tevens ontwikkelt de Stuurgroep onder de vlag “Meesterschap in de Vakdidactiek” een nationaal formatieplan op het terrein van de vakdidactiek in de geesteswetenschappen om hoogleraren, UHD’s en/of UD’s aan te stellen die tot taak krijgen de discipline verder te ontwikkelen. Hieronder worden deze twee programma’s nader toegelicht.

4.2. *DUDOC-Alfa*

Uitdagend en inspirerend onderwijs op het terrein van de geesteswetenschappen vraagt om VO-docenten die in staat zijn om op aansprekende wijze voor leerlingen de vertaalslag te maken tussen theorie en praktijk. Zij moeten in staat zijn vakoverstijgende contexten te verkennen en de leerlingen een uitdagende verdieping te bieden. VO-docenten zijn beter toegerust om aantrekkelijk en vernieuwend onderwijs op het terrein van de geesteswetenschappen te geven wanneer zij betrokken zijn (geweest) bij state of the art wetenschappelijk onderzoek in het WO.

Om ook de kwaliteit van het onderwijs op het terrein van de geesteswetenschappen op de middelbare school te verbeteren, wordt daarom DUDOC-ALFA ontwikkeld.⁵ Het is een programma dat VO-docenten de mogelijkheid biedt, naast hun baan op school, in principe vier jaar lang een onderzoek uit te voeren naar vernieuwingen in het onderwijs in de geesteswetenschappelijke vakken.⁶ Er moeten 18 promotieplekken komen op het gebied van vakdidactisch wetenschappelijk onderzoek (dan wel onderzoek waarbij er een duidelijke relatie bestaat met de onderwijspraktijk op de middelbare school) om zodoende de ontwikkeling van de verschillende schoolvakken te stimuleren.

5 Didactisch Universitair onderzoek van DOCenten naar vernieuwing van de alfa-vakken

6 Zoals de naam aangeeft, heeft het Dudoc-programma voor de bèta-vakken als voorbeeld gediend.

Het VO kampt zeker in een aantal vakken met een groot tekort aan eerstegraads docenten. De voorgestelde promotieplaatsen maken het aantrekkelijker voor afgestudeerden met wetenschappelijke aspiraties om te kiezen voor een baan als docent binnen het VO.

De bedoeling is dat publicatie van de onderzoeksresultaten van de gepromoveerde VO-docenten een belangrijke invloed zal hebben op het onderwijs. Collega-docenten nemen kennis van de verworven inzichten en kunnen deze benutten in hun eigen lespraktijk. Daarnaast geven deze onderzoeken een extra impuls aan het vakdidactisch onderzoek binnen de universiteiten, waar het weer een rol gaat spelen bij het opleiden van nieuwe eerstegraads leraren. Als gevolg van deze dubbele 'uitwaaiering' valt te verwachten dat de promotieplaatsen uiteindelijk zullen leiden tot een vernieuwing van de didactiek op het terrein van de geesteswetenschappen in het algemeen.

Het inzetten van VO-docenten bij wetenschappelijk onderzoek in het HO verbetert tevens de aansluiting tussen VO en HO: betere wederzijdse bekendheid van onderwijsinhoud en –vorm, groter besef van een gemeenschappelijk belang van doorlopende leerlijnen en een versterking van de samenwerking VO-HO.

4.2.1. Nadere uitwerking

In de periode 2013-2017 worden bij de Nederlandse universiteiten in totaal 18 onderzoeksplaatsen gecreëerd voor eerstegraads docenten nu werkzaam binnen het VO (en eventueel voor universitaire lerarenopleiders). Bij de selectie van onderzoek geldt als uitdrukkelijk aandachtspunt de bruikbaarheid van het onderzoek voor (de vernieuwing van) het onderwijs binnen het VO. Het te verrichten onderzoek moet, naast wetenschappelijk ook een duidelijk toepassingsgericht karakter hebben.

De duur van het onderzoek is in beginsel 2 jaar. Voor het einde van genoemde periode vindt een evaluatie plaats die erop is gericht om te besluiten over een mogelijke verlenging met nog eens 2 jaar. Bepalend hierbij is of promotie vanuit wetenschappelijk oogpunt wenselijk en haalbaar is. Ook bij niet-verlenging zullen de resultaten worden vastgelegd in wetenschappelijke en vakpublicaties.

De Stuurgroep Vakdidactiek Geesteswetenschappen zal de coördinatie van dit project op zich nemen en hierin nauw samenwerken met de directies HO, VO en OP van het ministerie OCW. Bij de beoordeling van aanvragen en de voortgang zal NWO een rol spelen. Daartoe kan wellicht gebruik gemaakt worden van de NWO-commissie die de promotie-aanvragen van leraren thans beoordeelt, waarbij overigens gegarandeerd moet zijn dat voldoende geesteswetenschappelijke en vakdidactische kennis wordt toegevoegd.

De Stuurgroep Vakdidactiek Geesteswetenschappen zal bij wijze van pilot starten met 6 wetenschappelijke onderzoeksplaatsen. Op basis van de ervaring met deze 6 plekken zullen, bij voorkeur na een jaar, ook de andere 12 onderzoeksplekken worden ontwikkeld en ingevuld. Voor het einde van de onderzoeksperioden van 2 jaar bevraagt de Stuurgroep de betrokken instellingen welke onderzoekplekken verlengd worden en zullen resulteren in een promotie, en welke plekken opnieuw door de Stuurgroep Vakdidactiek Geesteswetenschappen ontwikkeld en ingevuld moeten worden.

4.2.2. Randvoorwaarden

Het 'Dudoc-Alfa'project moet aan een aantal randvoorwaarden voldoen. De (tijdelijke en parttime) inzet van eerstegraads VO-docenten bij wetenschappelijk onderzoek mag niet leiden tot een vermindering van onderwijskwaliteit bij de betrokken VO-scholen. De bij het project betrokken HO onderwijsinstellingen en -docenten committeren zich om de bij het project betrokken VO-scholen waar mogelijk te steunen in het beperken van de effecten van de verminderde beschikbaarheid voor niet-lesgebonden taken van de betrokken VO-docenten, bijvoorbeeld door student-leraren te leveren.

Eerstegraads docenten zijn zeker op het terrein van de schooltalen schaars binnen het VO en het vervangen van deze docenten is in de regel moeilijk. Daarom dient de taaklast van de betrokken VO-docenten voor de duur van 2 (of 4) jaar te worden teruggebracht naar 0,4 fte. Voor part-time docenten wordt een aangepaste regeling getroffen. Scholen die docenten vrijmaken voor dit project staan door de huidige schaarste van eerstegraads docenten in VO voor de lastige taak om vervanging te zoeken. Om medewerking van VO-scholen te bevorderen ontvangen deze scholen naast een vervangingscompensatie (op basis van 0,6 fte) een stimuleringspremie ter waarborging van de onderwijskwaliteit.

Er bestaat het risico dat het te verrichten onderzoek te veel wordt toegesneden op de behoeften binnen het VO, dan wel dat er alleen op wetenschappelijke belang wordt gekoerst. De HO onderwijsinstelling dient er door een intensieve en adequate begeleiding voor te waken dat het juiste evenwicht in de doelen wordt gevonden. De universitaire instellingen zullen landelijk samenwerken bij de scholing van docent-onderzoekers, bij de uitwisseling van ervaringen en bij de begeleiding van het onderzoek. Community vorming is daarbij van groot belang voor zowel de docentonderzoekers als hun begeleiders. NWO wordt gevraagd een rol te spelen bij de selectie van het onderzoek in het kader van dit project; de kwaliteitsbewaking tijdens het traject ligt in handen van de faculteit/het onderzoeksinstituut waaraan betrokkene wordt verbonden en (via een jaarverslag) bij NWO. Er moet tevens gezocht worden naar een manier om de toepassingsgerichte component te bewaken.

5. Meesterschap in de vakdidactiek

Landelijk gezien is het aantal vakdidactici per (deel)discipline – bijvoorbeeld: letterkunde, geschiedenis, moedertaalonderwijs, etc. – dermate gering, dat er nauwelijks enige kritische massa is die de vakdidactiek en het vakdidactisch onderzoek werkelijk een impuls kan geven. Vandaar dat de vijf klassieke universiteiten⁷ en de Open Universiteit een personele versterking van de vakdidactiek voorstaan, waarbij de (uitgebreide) formatie nadrukkelijk landelijk moet worden ingezet. Idealiter worden er nieuwe hoogleraren aangesteld, maar dit zal lang niet altijd mogelijk zijn (al was het maar bij gebrek aan *Nachwuchs*). In het laatste geval zullen er UHD's en/of UD's worden aangesteld in een zogeheten tenure track-aanstelling, met de bedoeling ze na verloop van tijd tot hoogleraar te bevorderen. Ook kunnen zittende UD's of UHDs in de gelegenheid worden gesteld (door de uitbreiding van de onderzoeksformatie) zich verder te profileren tot vakdidactici van wetenschappelijk formaat met de mogelijkheid om uiteindelijk HL te worden.

7 De VU heeft aangegeven niet in dit project te zullen participeren.

Het lijkt reëel te veronderstellen dat een forse investering noodzakelijk is om dit ‘meesterschap in vakdidactiek’-project kansrijk te doen zijn. De academische traditie is uiterst beperkt, hetgeen betekent dat op dit punt veel zal moeten worden opgebouwd.

Acht gebieden

Op de volgende gebieden acht het DLG landelijke investeringen nodig:

- Vakdidactiek van het Nederlands (2 x)
- Vakdidactiek van de Geschiedenis
- Vakdidactiek van de moderne vreemde talen (2 x)
- Vakdidactiek van de klassieke talen
- Vakdidactiek van Godsdienst en Levensbeschouwing
- Vakdidactiek van de Kunstgeschiedenis⁸

Over de exacte verdeling moet tussen de betrokken instellingen nog nader worden overlegd. Het is echter de bedoeling dat deze functionarissen bij voorkeur een aanstelling bij twee universiteiten krijgen zodat zij a.h.w. (mede)verantwoordelijkheid dragen voor de vakdidactiek en het vakdidactisch onderzoek in het hele land. Vanzelfsprekend zijn de aan te stellen vakdidactici betrokken bij de selectie, begeleiding en supervisie van de onderzoeksplaatsen die deel uitmaken van het Dudoc-Alfaproject .

Een verdeling van de functies over de verschillende universiteiten moet in de eerste helft van 2013 plaatsvinden binnen het DLG, na consultatie van de Stuurgroep Vakdidactiek Geesteswetenschappen.

8 Tenzij dit vak verdwijnt van de VO curricula.